

عاشورا محدود به برگزاري عزاداري نشود / امر به معروف و نهی از منکر فرادینی هستند

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان بیان کرد: واقعه عاشورا یک میراث تاریخی برای جامعه بشری است، اما اینکه عاشورا را فقط به یک امر سنتی و مجالی برای دورهم جمع شدن و عزاداری محدود کنیم، نوعی فروکاستن واقعه عاشورا و نهضت امام حسین(ع) است.

تاریخ: ۰۳ شهریور ۱۳۹۹ - ۱۲:۰۴

کد خبر: ۳۹۱۸۵۴۸

حجت الاسلام محمد سلطانی، عضو هیئت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان، در گفت‌وگو با ایگنا از اصفهان، اظهار کرد: هر حادثه تاریخی به مثابه یک میراث بشری است، مثلاً انقلاب هند به رهبر مهاتما گاندی، نهضت ملی شدن صنعت نفت، نهضت مشروطه و ... میراث فرهنگی برای همه جهان به‌شمار می‌روند. البته این بستگی دارد به اینکه ما از میراث‌های تاریخی چه بهره‌هایی ببریم، هرچند امکان دارد آن میراث را فراموش کنیم و حافظه تاریخی خود را درباره آن از دست دهیم یا از آنها استفاده‌های وارونه و نادرست کنیم.

بیشتر بخوانید:

- [عزاداری را آماج طعن و نقد قرار ندهیم](#)
- [بهره‌گیری از فلسفه عاشورا مستلزم قرائت عرفی و تاریخی است](#)
- [نهضت امام حسین\(ع\) نقشه راه زندگی است](#)

سلطانی افزود: واقعه عاشورا نیز یک میراث تاریخی برای جامعه بشری است، البته مسلمانان و شیعیان به این میراث نزدیک‌تر هستند، اما این مهم است که از این میراث تاریخی چه قرائتی داشته باشیم. اینکه عاشورا را فقط به یک امر سنتی و مجالی برای دورهم جمع شدن و عزاداری محدود کنیم، نوعی فروکاستن واقعه عاشورا و نهضت امام حسین(ع) است. امام حسین(ع) در جهان شرق مسلمان که همواره اطاعت مطلق و بی‌چون و چرا از حاکم مطلوب بوده است، در مقابل دیکتاتوری زمان قد علم می‌کنند و حکومت وقت را نمی‌پذیرند و مشروعیت آن را زیر سؤال می‌برند. این حرکت امام(ع) یک اعتراض مدنی است و به ما نشان می‌دهد باید فضا برای اعتراض مدنی به صورت مستند و با دلیل و برهان‌های عقلی فراهم باشد. در عرف مذهبی چنین قاعده‌ای با عنوان «امر به معروف و نهی از منکر» شناخته می‌شود.

وی ادامه داد: امر به معروف و نهی از منکر با اینکه در دین آمده و جز فروع دین به شمار می‌رود، اما دو امر فرا دینی هستند. یعنی اگر انسان در برابر ظلم، ناراستی، بی‌اخلاقی و ... سکوت کند، دیگران هم چنین رویه‌ای را در پیش گیرند، این وضع به یک غده سرطانی بدل شده و روز به روز فربه‌تر می‌شود. امام علی(ع) می‌فرمایند: اگر کسی در مقابل حاکم ظالم سکوت کند و بعد آن ظالم به او و خانواده‌اش ستم کند، بعد آن فرد دعا کند که چرا من به این ستم گرفتار شده‌ام، دعای او مستجاب نخواهد شد. چرا که خود آن شخص عامل و زمینه‌ساز این ستم شده است. در عرفی‌ترین جوامع و یا جوامعی که دینی در آن وجود ندارد، قیام امام حسین(ع) به عنوان یک اعتراض مدنی بزرگ در برابر حکومت وراثتی و پادشاهی زمان خود شناخته می‌شود. یعنی اگر قرائت‌های مذهبی و دینی را کنار بگذاریم و به امام حسین(ع) به چشم امام هم نظر نکنیم، باز ایشان به عنوان یک شخصیت مطرح و بارز آزادی‌خواه مورد توجه هستند.

سلطانی در خصوص اینکه امروز چه نگاه و رویکردهایی به عاشورا و شخصیت امام حسین(ع) وجود دارد، بیان کرد: وقتی به سراغ واقعه‌های تاریخی و یا شخصیت‌هایی تاریخی همچون امام حسین(ع) می‌رویم، باید به سه مرحله توجه داشته باشیم؛ مرحله اول بررسی گزارش‌های تاریخی از آن رویداد و یا شخصیت تاریخی است تا از طریق آن بتوان گزارشی دقیق و معتبری ارائه کرد. متأسفانه چنین رویکردی در دوره قاجار مورد هجمه قرار گرفت و داستان‌سرایی و افسانه‌سرایی رواج پیدا کرد. به هر حال بمعتقدم مداحان، روضه‌خوانان و حتی کسانی که می‌خواهند درباره امام حسین(ع) فیلم‌نامه و نمایشنامه بنویسد، باید به منابع معتبر و کارشناسان خبره و محقق مراجعه کنند.

حسین بن علی(ع) تکرارناشدنی است

وی افزود: در مرحله دوم باید به تحلیل این واقعه پرداخت. تحلیل در اینجا به معنای رسیدن به چرایی وقوع رخداد است و اینکه چرا امام حسین(ع) از مدینه به مکه و از آنجا به سوی عراق رفتند و مثلاً چرا در روز عاشورا چنین گفتند و چنین کردند. اگر گزارش‌ها مستند، معتبر و دقیق باشد، تحلیل این واقعه نیز به شکل بهتری انجام می‌شود. در این نوع تحلیل باید توجه داشته باشیم که نمی‌توانیم امام حسین(ع) را یک شخصیت امروزی بدانیم. فرهنگ امروز جامعه با فرهنگ زمان امام حسین(ع) متفاوت است، هرچند اشتراکاتی وجود دارد.

سلطانی ادامه داد: وقتی گزارش معتبر را به دست آوردیم و حرکت امام حسین(ع) را تحلیل نزدیک به حقیقت و واقعیت کردیم، آن وقت با زمان خود تطبیق می‌دهیم و این همان مرحله سوم است. به این معنا که دقت می‌کنیم کدام اشخاص و چه اقداماتی نزدیک و همسان به امام حسین(ع) و نهضت ایشان هستند و کدام اشخاص و چه اقدامات و گرایش‌هایی از اردوگاه حسین(ع) دور هستند. البته باید بر این نکته تأکید کرد که هیچ‌گاه همانندی پیش نمی‌آید و حسین زمانه وجود ندارد. حسین بن علی(ع) شخصیتی منحصر به فرد و تکرارناشدنی است، ولی شباهت‌ها و قرابت‌ها وجود دارد. می‌توان گفت یک شخص در رفتاری خاص به امام حسین(ع) یا یکی دیگر از ائمه(ع) نزدیک یا دور از آنها است.

وی در پاسخ به این سؤال که فکر نمی‌کنید تطبیق دادن باعث می‌شود که افراد و گروه‌های مختلف یکدیگر را متهم کنند که در جبهه مقابل امام حسین(ع) قرار دارند، اظهار کرد: زمانی که پادشاهان صفوی با خلافت عثمانی درگیر بودند، این تطبیق‌ها اتفاق افتاده و اسناد تاریخی حاکی از آن است که برای تشویق سربازان ایرانی به جنگ با عثمانی‌ها، فرماندهان عثمانی، شمر و خلیفه آنها، یزید خوانده می‌شد. متأسفانه در زمان حاضر این تطبیق‌ها حتی در داخل جامعه شیعه نیز پدیدار شده است و بعضاً می‌بینیم دو گروه رقیب که هم‌کیش هستند، یکدیگر را شمر و یزید و عبیدالله بن زیاد و امثالهم می‌نامند. در پاسخ به این سؤال باید بگویم که زمانی در معرکه جنگ صفین، تعدادی از یاران امیرالمؤمنین(ع) با تعدادی از لشکریان معاویه با هم

برخورد کرده و شروع به ناسزا گفتن به یکدیگر کردند، حضرت وقتی خبردار شد به یاران خود فرمود: «من اکراه دارم که شما ناسزاگو باشید»؛ در واقع به هیچ کس نباید ناسزا گفت، حتی به دشمن. ایشان در ادامه سخنانی گفتند که مفهوم آنها این است که به شخص ناسزا نگویند و اتهام نزنید، بلکه رفتار و کردارش را مورد نقد قرار دهید.

مهر یزیدی یا اموی بودن به دیگران نزنیم

سلطانی بیان کرد: در بعضی از روایات آمده است که انسان‌ها چون مخلوق خدا هستند، خداوند آنها را دوست دارد، ولی ممکن است رفتار آنها را دوست نداشته باشد. اگر فردی در مقام و مسئولیتی کار اشتباهی انجام داد، بهتر است به جای تطبیق دادن او با شخصیت‌هایی مثل یزید که غالباً این تطبیق‌ها درست و منصفانه نیست و به دلیل رقابت‌های سیاسی اتفاق می‌افتد، بگوییم کردار او مورد پسند امام حسین(ع) نیست. در همین ایام افرادی بودند که می‌گفتند به مجلس عزای امام حسین(ع) می‌رویم، پروتکل‌های بهداشتی را هم رعایت نمی‌کنیم و اگر اتفاقی برای خودمان یا دیگری افتاد، اشکالی ندارد. کاری به این ندارم شخصی که این حرف را زده کیست و هیچ‌گاه به وی توهین نمی‌کنم، بلکه به عنوان یک انسان به او احترام می‌گذارم، ولی در مقابل معتقدم سخن او سخنی نیست که امام حسین(ع) از آن رضایت داشته باشد، چون ایشان در شب عاشورا به یاران خود فرمود هر کس مال یا امانتی از دیگران نزد اوست، آن را به صاحبش برگرداند و سپس به یاری من بیاید. وقتی امام در آن موقعیت که حتی یک نفر نیز کمک بزرگی برای ایشان می‌توانسته باشد، ادای حقوق مالی دیگران را بر یاری خود مقدم داشت، نمی‌توانیم حقوق جانی دیگران را مخدوش کرده و به اسم مجلس عزای امام حسین(ع)، سلامت آنها را به خطر بیندازیم. لازم نیست مهری به گوینده این سخن بزنیم، بلکه می‌توانیم بگوییم این سخن علوی و حسینی نیست، در واقع این‌گونه سخن گفتن به اخلاق نزدیک‌تر است و تأثیر بیشتری نیز خواهد داشت.

سلطانی با تأکید بر دوگانگی تحلیل و تطبیق، تصریح کرد: برای تحلیل یک واقعه باید آن را در زمان خودش تحلیل کنیم. مثلاً در دوران معاصر، نهضت‌های آزادی‌بخشی مثل انقلاب مشروطه، ملی شدن صنعت نفت و انقلاب اسلامی را تجربه کرده‌ایم، ولی نمی‌توانیم دقیقاً بگوییم که نهضت امام حسین(ع) نوعی انقلاب یا نهضت آزادی‌خواهانه همانند امروز است و اتفاقی را که 1400 سال پیش رخ داده است، با عینک فرهنگ و جامعه امروزی نگاه کنیم. فضای آن زمان با زمان حاضر، تفاوت‌ها و البته شباهت‌هایی داشته است. نمی‌توان یک شخصیت تاریخی را امروزی کرد، چون امروزی نیست. مثلاً نقل شده که پیامبر اکرم(ص) غذایشان را با نمک آغاز می‌کردند، آیا می‌توان گفت چون ایشان این کار را انجام می‌دادند، ما نیز امروز همین کار را انجام دهیم؟ در صورتی که باید به این نکته توجه کرد که در عرف آن زمان حجاز، نان فاقد نمک بوده و ایشان برنج یا مواد غذایی دیگری نمی‌خوردند که همراه با نمک پخته شود و عمده غذایشان خرما بوده است. از طرف دیگر، به دلیل گرمای هوا و تعرق زیاد، نمک بدن را از دست می‌دادند. بنابراین این رفتار و کردارهای دیگر را باید در زمان خود فهمید و درک کرد. این مسئله حتی در مورد تعدد زوجات و چندهمسری که در تمام فرهنگ‌های آن زمان عمومیت داشته نیز صادق است.